

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Co je to rasismus?

Rasismus je přesvědčení, že někdo tím, že má určité biologické znaky vlastní některé lidské rase, je méně nebo více hodnotným než ostatní, kteří tyto znaky nemají. V krajním případě se může jednat o názor, že určité rasově vymezené skupiny obyvatelstva nejsou lidé, ale bytosti nižšího či vyššího řádu. Rasismus vede tedy k popření rovnosti lidí. Toto přesvědčení může pak implikovat nějaké jednání či pravidla jednání spočívající např. v ubližování někomu z důvodu jeho příslušnosti k určité rase.

Rasismem není také přesvědčení o užitečnosti segregace skupin obyvatelstva podle jejich rasy. Tedy přesvědčení, že pro obecné dobro je lepší, když tyto rasy nežijí smíchaný dohromady na jednom místě, ale žijí, pracují a vzdělávají se alespoň do určité míry odděleně. Stát může proto ve své imigrační politice považovat za žádoucí zachovat stávající rasově poměrně homogenní strukturu obyvatelstva a neumožnit nebo umožnit jen v malé míře přistěhování osob náležejících k rasovým menšinám. Stejně tak se může pro zaměstnavatele jevit žádoucí, aby jeho zaměstnanci, kteří jsou v denním pracovním styku, byly rasově homogenní skupinou.

Je rasismus správný?

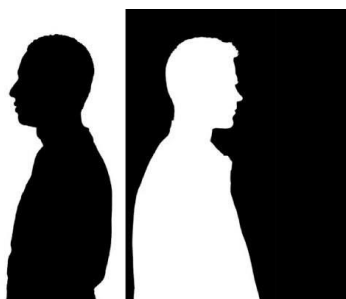
Potom, co jsme vymezili, co je rasismus, nabízí se otázka, zda je správný jak v teorii, tak v praxi. Obvykle tato otázka není jeho odpůrci a stoupenci dostatečně filosoficky reflektována. Je

to otázka po rovnosti lidí. Pokud jsou si všichni lidé rovni, nebude rasismus správný, neboť z rasistického přesvědčení vyplývá nerovnost mezi lidmi. Rovnost neznamena však stejnost. Je nepopíratelným empirickým faktem, že lidé jsou rozdílní v mnohém ohledu: fyzické charakteristiky, inteligence, vzdělání, morální vlastnosti a dokonce že tyto vlastnosti jsou statisticky významné s ohledem na rasu. Co tedy znamená ona uvažovaná rovnost lidí? Znamená, že nikdo není více nebo méně člověkem než někdo jiný. Takové pojetí však znamená, že z filosofického hlediska rozlišujeme podstatu (substanci) a případy (akcidenty). Pro empiriky nebo fenomenology takový teoretický diskurs o tom, co je to být člověkem, není možný; oni mohou pouze vynášet nedostatečně zdůvodněné soudy týkající se praktického jednání, tedy chovejme se k lidem, jako by si byli rovni. Co se týče akcidentů, lidé se různí, rovnost je možná s ohledem na jejich podstatu, ale její existenci takové anti metafyzické filosofické směry nemohou postulovat.

Je rasismus nějakým speciálním zlem?

Rasismus tak představuje v teoretické rovině jeden z mnoha filosofických či náboženských omylů a není důvod mu přidělovat nějakou zvláštní kategorii. Pokud jeho projevem v řádu jednání je nějaké ubližování jiným proto, že jsou příslušníky určité rasy, jedná se o provinění proti spravedlnosti a bliženecké lásce, případně ho lze dále charakterizovat s ohledem na spáchaný čin jako vraždu, ublížení na těle, krádež apod. Ostatně takové jednání, které se jeví jako rasistické, často nevychází z nějakého teoretického přesvědčení, ale je podloženo konkrétní negativní zkušeností s mnoha příslušníky určité rasy, která je pak nepřipustně generalizována na všechny příslušníky té rasy. V této souvislosti bych chtěl ještě poznamenat, že rozdílné zacházení (diskriminace nebo rozlišování) s lidmi ohledně něčeho, na co nemají právo, není proti spravedlnosti. Člověku je vlastní, že má k ostatním nanejvýš intenzivní vztahy, přirozeně by mu měli být nejbližší vlastní příbuzní, pak přátelé, obyvatelé stejné obce, stejného národa, příp. kontinentu. Je normální, když se cítí více spřízněn s lidmi stejné rasy než rasy rozdílné. Je proto v pořádku, když např. své dobročinné aktivity směřuje přednostně na ty, kdo jsou mu bližší, takže např. nadaci podporující pouze bělochy nelze označit za rasistickou, pokud nebrání, aby jiní podporovali příslušníky jiných ras.

Je rasová motivace zločinu přitěžující okolností?

Poslední v úvodu příspěvku zmíněnou otázkou je, zda rasová motivace nějakého trestného činu je přitěžující okolností. Lze se konkrétně například ptát, jaký je rozdíl v tom, když někdo někoho úmyslně zabije proto, že je žid, nebo proto, aby ho mohl okrást či aby se mu pomstil nebo jen tak po zábavu nebo proto, že věří v Boha. Výsledek je vždy stejný, totiž neospravedlnitelná smrt člověka. S takovým zločinem vraždy může však být spojena další nepravost, ať je to nenávisť k určité rase, k víře v Boha nebo touha si nespravedlivě přivlastnit cizí majetek. Můžeme se sice pohoršovat např. nad tím, že někteří mohamedáni vraždí křesťany nebo že nacionální socialisté chtěli „očistit“ svou zemi od židů, ale v obou případech šlo o činy z mylných pohnutek a v mnohém konkrétním případě je obtížné posoudit míru zavinění jednotlivce, který měl takový názor vedoucí k usmrcení člověka. V případě loupežného vraha je však jeho pohnutka evidentně nízká a těžko omluvitelná. Nemyslím proto, že ideové pohnutky pro páčání vraždy mají být automaticky přitěžující okolností. Z tohoto důvodu je třeba odmítnout taková ustanovení trestního zákoníku, která stanovují přísnější tresty pro rasově motivované činy. Navíc jsou snadno zneužitelná, protože motiv jednání je mnohdy těžko bezpečně rozpoznatelný. Dokonce jestliže někdo např. zbije Cikána s výkřiky „ty cikánský zloději, já ti dám“, nemusí to znamenat, že ho bil proto, že je Cikán, ale mohl ho bít, protože je zloděj a přídavné jméno „cikánský“ použil, protože se často

setkal se zlodějinou v cikánském prostředí. V této souvislosti by stálo za to zkoumat, do jaké míry pogromy na židy, ke kterým vícekrát v minulosti došlo, byly vyvolány kvůli jejich rase, náboženství nebo kvůli špatnému jednání některých či mnohých z nich.

Závěrem budiž ještě poznamenáno, že z toho, že něco nelze označit za rasismus, ještě neplyne, že je to správné. Je třeba spravedlnosti v jednání s druhými a nelze nikomu přičítat za vinu to, co nemohl nikterak ovlivnit, jako ke které rase, zda je mužem či ženou a takové podobné věci

